

UNIVERSITEIT GENT

Het auteursrecht van deze presentatie berust volledig bij Dr. Bertel De Grootte.

Indien u deze presentatie, of delen van deze presentatie, wenst te verspreiden, dient u over een uitdrukkelijk geschreven toelating te beschikken van de auteur.

U kan de contactgegevens van Dr. De Grootte terugvinden op de laatste pagina van deze presentatie.

COLLECTIEVE SCHULDENREGELING OP DE TOETSSTEEN

Dr. Bertel De Groote – 24/04/2018 – CEBUD, Schuldbemiddeling 2.0

AGENDA

AGENDA

- anno 2018 kritisch kennismaken met de kracht- en beleidslijnen van de procedure
- discussiepunten voor het beleid inzake schuldhulpverlening

KRACHTLIJNEN

CSR IN EEN NOTENDOP

- wet van 5 juli 1998 betreffende de collectieve schuldenregeling en de mogelijkheid van de verkoop uit de hand van in beslag genomen onroerende goederen

- Ger. W.
 - in werking getreden 1/1/1999
 - wijzigingen (2005, 2012,...)

CSR IN EEN NOTENDOP

- uitgangspunt → aanzuiveringsregeling
- toelaatbaarheid: natuurlijke persoon – geen handelaar
- structureel karakter
 - duurzame onmogelijkheid schulden te betalen

CSR IN EEN NOTENDOP

- niet kennelijk onvermogen hebben bewerkstelligd
- doel: herstel financiële toestand
 - 1675/3 → dubbel oogmerk
- ruime betrokkenheid: schuldenaar (gezin), schuldeiser, zekerheidssteller, *samenleving*

CSR IN EEN NOTENDOP

- verschillende manieren om tot herstel te komen
 - aanzuiveringsregeling
 - minnelijke
 - gerechtelijk
 - kwijtschelding zonder aanzuiveringsregeling

CSR IN EEN NOTENDOP

- globale benadering (“settlement”)
 - concursus creditorum
 - principe: paritas creditorum
 - ontstaan van een samenloop
 - opschorting van gedwongen uitvoeringsmaatregelen (geldsom)
 - bescherming schuldenaar
 - bescherming schuldeisers
 - bescherming zekerheidssteller

CSR IN EEN NOTENDOP

- rol van schuldbemiddelaar
- (totale) kwijtschelding van schulden in hoofdsom
- begeleidende maatregelen
 - bijdrage tot structureel karakter van re-integratie
- beslag goederen – beslag inkomen
- tijdsbeperking → belangenafweging (schuldeiser, schuldenaar, samenleving)

CSR IN EEN NOTENDOP

- aanpasbaarheid
- herroeping
 - plicht tot medewerking (procedurele goede trouw)
- kostprijs van de procedure
 - FOD economie (vroeger : Fonds ter bestrijding van de overmatige schuldenlast)
- statuut zekerheidssteller

BELEIDSOVERWEGINGEN

BELEIDSOVERWEGINGEN

Invalshoek: sociaal kapitaal

- waarde : duurzame netwerken van sociale relaties
- productiviteit
 - groep, individu
- samenwerking → wederkerigheid, wederzijds vertrouwen
- gedeelde waarden/normen (similar)
- netwerken → (sociale) verschillen overbruggen (diverse)
 - re-integratie van wie gemarginaliseerd is (econ. systeem)

goodwill

BELEIDSOVERWEGINGEN

rule of law

- relaties → verbintenissenrecht
 - verbintenissen: schuldenaar en schuldeiser
- belang van bindende kracht voor de samenleving

- risico
 - vertrouwen, inclusie, uitsluiting

BELEIDSOVERWEGINGEN

integratie

- recht op participatie in samenleving
 - socio-economisch aspect
 - participatie kan niet zonder verantwoordelijkheid
- recht op participatie
 - recht op consumptie
 - noodzaak van krediet
 - toegang tot krediet → (grond)recht

BELEIDSOVERWEGINGEN

- recht op integratie
 - veronderstelt verantwoordelijkheid
 - t.a.v. samenleving
 - t.a.v. degene tegenover wie men zich verbonden heeft
 - conflict tussen integratie en overmatige schuldenlast
 - uitsluiting

BELEIDSOVERWEGINGEN

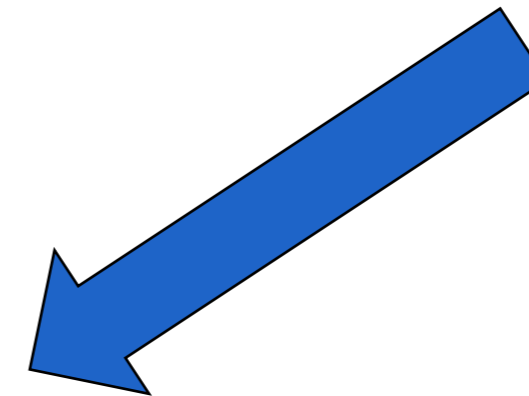
krediet

- maatschappelijke rol van krediet
 - consumptie → “zelfontplooiing”?
 - consumptie → economische groei

consumeer ?

BELEIDSOVERWEGINGEN

- krediet → schuldenlast/overmatige schuldenlast
 - emancipatie of moderne slavernij
 - balans tussen “schuldenlast” en “overmatige schuldenlast”

- onmogelijkheid om “verantwoordelijkheid” op te nemen
- ongevallen in het leven, andere schulden (consumptie)

BELEIDSOVERWEGINGEN

overmatige schuldenlast

- structureel onevenwicht
 - activa (inkomen,...) = assets
 - passiva (schulden, uitgaven,...) = liabilities
 - beletsel voor participatie/integratie
 - socio-economische marginalisering
 - tegen idee van “sociaal kapitaal”
- spanningsveld: onmogelijkheid *versus* noodzaak om zijn verbintenissen volledig na te komen

BELEIDSOVERWEGINGEN

voorbij het individu

- overmatige schuldenlast

- schuldenaar

autonomie, betrokkenheid, competentie → 3 basisbehoeften

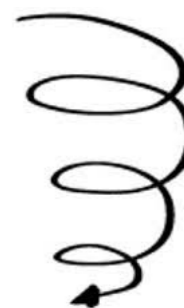
- gezin

- gevaar op cascade

- schuldeiser

- zekerheidssteller

samenleving

BELEIDSOVERWEGINGEN

enkele cijfers - nieuwe procedures:

- 2017 : 14.442 (-5,9%)
 - 2007 - 12.778
 - 2009 - 15.904
 - 2010 - 17.864
 - 2011 - 17.544
 - 2012 - 16.092
 - 2013 - 17.678
 - 2014 - 17.552
 - 2015 - 15.877
 - 2016 - 15.355
- piek: leeftijdsgroep 25-54 j.
- nieuwe aanvragen van het lopende jaar (03/2018) 3.406 -10 % (3.810)
- Totaal lopende procedures : (03/2018) 92.565 → (03/2017) 95.018 (-2,6%)
- [regionale verschillen](#)

BELEIDSOVERWEGINGEN

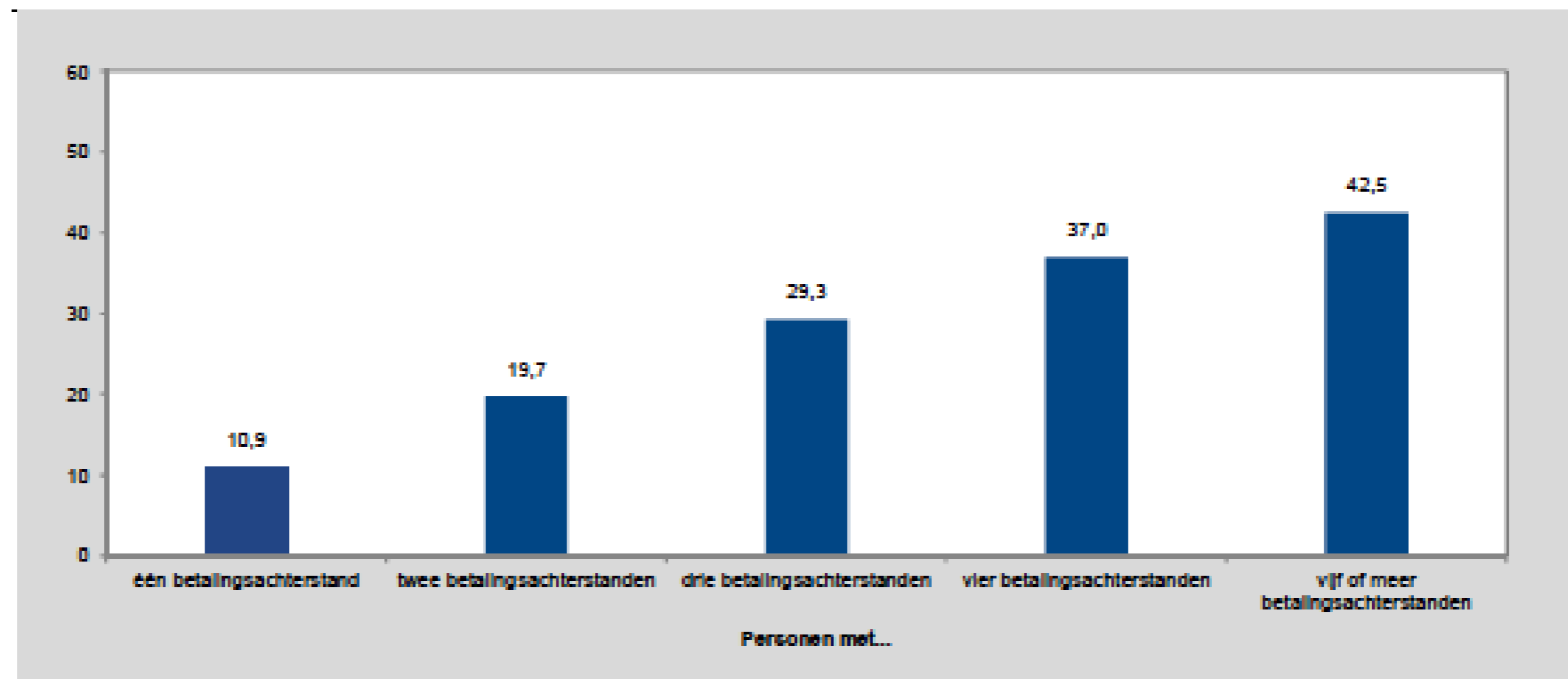
lopende procedures:

- 21.566 (23,0 %) – geen contract (2016 : 22,4% - 21.367) (2015 : 21,8% - 21.312)
- 6.178 (6,6 %) – geen achterstallig contract (2016 : 6,3% - 6.049) (2015 : 6,8% - 6.673)

Statistisch verslag (2017)(NBB)

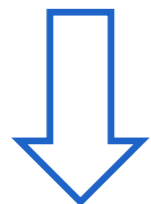
3.5 Aandeel van de personen met een achterstallig contract die een beroep doen op de procedure van collectieve schuldenregeling

(toestand eind 2017 - percentage)

BELEIDSOVERWEGINGEN

hoeveel % uit groep in CSR?

- één achterstallig contract : 10,9%
- vier achterstallige contracten: 37%
- vijf of meer achterstallige contracten: 42,5%

CKP

BELEIDSOVERWEGINGEN

- Toets CSR
- Resolutie van de Raad van 26 november 2001
betreffende consumentenkrediet en -schuldenlast

Publicatieblad Nr. C 364 van 20/12/2001 blz. 0001

BELEIDSOVERWEGINGEN

- U. REIFNER e.a., 2003 Report on overindebtedness and consumer law in EU
- J.J. KILBORN, *Expert recommendations and the evolution of European best practices for the treatment of overindebtedness (1984-2010)*
 - analyse v. gezaghebbende studies
 - toets van wetgevingen Eur. Landen
- eigen eerdere presentaties **edm.**

BELEIDSOVERWEGINGEN

curatieve maatregelen: essentie

- nieuwe horizon
 - bevrijding → nieuwe start
 - re-integratie
- voorwaardelijk
 - globale benadering
 - maximalisatie van betaling

sociaal kapitaal

BELEIDSOVERWEGINGEN

“collectieve schuldenregeling”

- curatief

- Denemarken – 1984

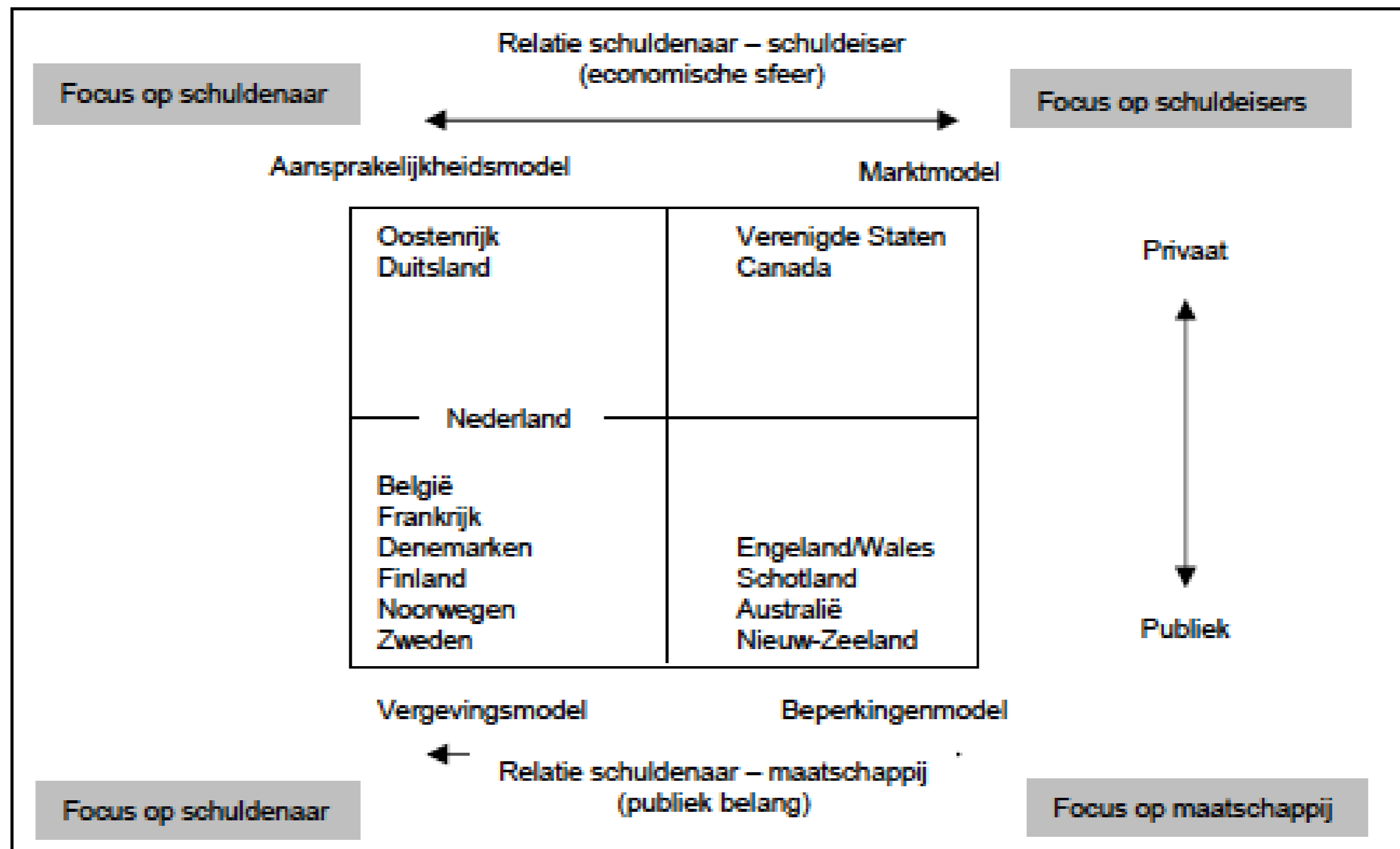
- Griekenland – 2010

- België

- 1998 – 2005 - 2012

BELEIDSOVERWEGINGEN

Heuer (4 soorten wettel. systemen om schulden kwijt te schelden bij huishoudens)

BELEIDSOVERWEGINGEN

grondrecht

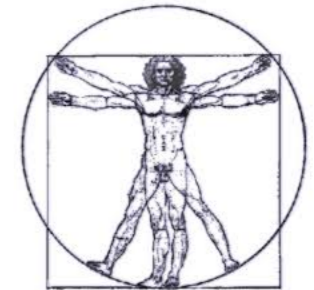
- art. 23 G.W.

ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden

- dubbele doelstelling CSR (art. 1675/3 Ger. W.)
- probleem van individu – gezin (zie: art. 1675/3 Ger. W.)

BELEIDSOVERWEGINGEN

- insolventieprocedure
 - bijzondere aard → schuldenaar houdt niet op te bestaan
 - voorbij het faillissement
 - waar curator stopt, begint het verhaal
- veelheid aan belangen
 - politieke keuzes
- veelheid aan “rollen” (complexiteit)

BELEIDSOVERWEGINGEN

aanbevelingen m.b.t. curatieve benadering van overmatige schuldenlast

- beperkingen t.g.v. “curatieve” (!)
- essentie : **toets** van beleidskeuzes Belg. wetgever
 - **krachtlijnen** (“ankerpunten”) CSR
 - *procedure: wet 5 juli 1998 → Ger. W. art. 1675/1 e.v.*

BELEIDSOVERWEGINGEN

- collectieve schuldenregeling
 - breuklijn schuldenaar – gezin – schuldeiser - maatschappij
 - verschillende denkkaders, verwachtingen, patronen
- financiële horizon (art. 1675/3 Ger. W.)
 - graatwandeling
 - terugbetaling – menswaardigheid
 - herstel : meer dan terugbetaling

BELEIDSOVERWEGINGEN

legitimiteit

- insolventieprocedures voor consumenten
 - legitimiteit
 - bijv. krediet als smeermiddel
 - allocatie sociale kost → betalingsproblemen
 - schuldenlast en ongevallen in het leven
 - wie draagt kost van overmatige schuldenlast
 - schuldenaar, schuldeiser, maatschappij
 - maatschappelijke kost van marginalisatie

soorten schulden

BELEIDSOVERWEGINGEN

- insolventieprocedures voor consumenten
 - maar: niet alleen kredietovereenkomsten → veelheid aan factoren
 - maar: niet alleen curatieve benadering
 - voorkomen : oorzaken & onderlinge samenhang, trigger

BELEIDSOVERWEGINGEN

fresh start

- voorwaarde voor socio-economische re-integratie
 - *gezamenlijke verantwoordelijkheid* betrokkenen
 - moet worden weerspiegeld in curatieve maatregelen
 - kwijtschelding → voorwaarde: maximale terugbetaling
 - begrensd door noodzaak waardigheid
 - betalingsplan, geflankeerd door begeleidende maatregelen

BELEIDSOVERWEGINGEN

kwijtschelding

- 'unanimiteit' → principe
- doel: persoonlijke (incl. gezin) **rehabilitatie**
- *quid pro quo*
 - moreel aspect
 - deresponsabilisering

BELEIDSOVERWEGINGEN

- kwijtschelding

- loslaten 'pacta sunt servanda' ?

- conventioneel

- delictueel (civ./str.)

- admin.

- balans: *pacta sunt servanda – requiescat in pace*

BELEIDSOVERWEGINGEN

- **draagwijdte** van de kwijtschelding
 - ontbreken van unanimititeit
 - onderhoudsschulden (t.a.v. kdn.)
 - boetes
 - fiscale schulden (para-fiscale schulden)
 - schadevergoeding
 - studielening

gevaar : erosie van kwijtschelding → fresh start?

BELEIDSOVERWEGINGEN

kwijtschelding

- 18 v. 27 EU-lidst. (+ Noorwegen)

BELEIDSOVERWEGINGEN

domino-effecten

- zekerheidssteller
 - gevolgen insolventieprocedure
 - rol zekerheidssteller
 - kredietbereidheid

BELEIDSOVERWEGINGEN

buitengerechtelijke aanpak

- professionele schuldbemiddeling (*lage kost*)
- informeel – buitengerechtig
 - snel, efficiënt (kostprijs) vs. *pacta sunt servanda*
 - verplichte voorafgaande onderhandeling met SE's (?)
 - publieke SE's
 - unanimititeit - meerderheid

BELEIDSOVERWEGINGEN

- beperkingen
 - procedure → minnelijke benadering
 - vgl. minnelijke aanzuiveringsregeling
 - globaal
 - passieve SE
 - rechterlijk toezicht (i.k.v. homologatie – rechtsmisbruik)
 - uitvoeringsmaatregelen opschorten ("bescherming")

BELEIDSOVERWEGINGEN

brede toegang

- minimaal passief (“gekwaliceerd”)
 - projectie → toekomstige situatie
- redelijkheid (moraliteit) → negatief vermoeden t.a.v. bevrijding
- goede trouw
 - probleem → retrospectie

BELEIDSOVERWEGINGEN

- brede toegang
 - moet men klaar zijn voor procedure ?

1675/2 Ger. W. ...indien hij niet in staat is om, op duurzame wijze, zijn opeisbare of nog te vervallen schulden te betalen en voor zover hij niet kennelijk zijn onvermogen heeft bewerkstelligd...

BELEIDSOVERWEGINGEN

medewerking

- verdiende verschoning

- “onmiddellijk”

- betaling – gedeeltelijke betaling - symbolische afbetaling – zero plan

- symboliek van het plan → (structureel) (?) herstel verdienen

- vermogen als onderpand

- Let wel: vermogen moet aantrekkelijk blijven voor SA

BELEIDSOVERWEGINGEN

redelijk karakter inspanning

- medewerking → verdiende verschonning
 - menswaardigheid
 - discussie leefgeld
- kosten – baten v. regeling
- versterkend ?

BELEIDSOVERWEGINGEN

initiatief tot procedure moet uitgaan van SA

- garantie voor medewerking ?
 - “gunst”
 - druk van omgeving, dreigende uitvoeringsmaatregelen,...

- maakt SA deel uit van traject ?
 - SA tijdens procedure

BELEIDSOVERWEGINGEN

- *betalingsplan – rehabilitatieplan* (?)
 - “good behaviour period” → responsabilisering
 - Belg. → medewerkingsplicht (proc. goede trouw)
- onmiddellijk – onvoorwaardelijk?
 - pedagogisch karakter van plan
 - standpunt SE → recht op redelijke inspanning

BELEIDSOVERWEGINGEN

perspectief (tijd)

- belang van horizon (“vagevuur”)
- belang van houdbaarheid (“marathon”)

BELEIDSOVERWEGINGEN

- juridische vertaling: looptijd aanzuiveringsregeling
 - onduidelijkheid
 - algemene trend
 - graduele vermindering
 - evolutie naar mediaan: 5 j.
 - minnelijk – gerechtelijk

BELEIDSOVERWEGINGEN

- tijdsbestek voor redactie plan
 - complexiteit problematiek – tijd voor aanpak

BELEIDSOVERWEGINGEN

Waardig aanzuiveren

- omvang van betalingen
 - menselijke waardigheid
 - doel: maximalisatie terugbetalingen
 - deel van inkomen → levensstandaard
 - beslagrecht (t.v.v. rechterlijke 'discretie')
 - leefloon (gezinsbijslag)
 - menselijke waardigheid

zie ook: niet voor beslag vatbare goederen

BELEIDSOVERWEGINGEN

- menswaardigheid & participatie
 - volwaardige deelname
 - actief: sociale rollen (verwachtingen)
 - indiv. → universele behoeften: gezondheid & autonomie
 - *referentiebudgetten*
 - noodzakelijke uitgaven (korven)

structureel karakter van herstel

BELEIDSOVERWEGINGEN

- menswaardigheid & participatie
 - minimuminkomen vs. referentiebudget
 - huisvesting
 - gezinnen met opgroeiende kinderen
- belang → realistische begroting
 - zie ook: haalbaarheid regeling
 - stimuleren SA (i.k.v. inkomenstoename)

BELEIDSOVERWEGINGEN

- belang om reeds bij aanvang procedure noden gezin duidelijk in kaart te brengen
 - verzoekschrift
- belang reserveringsuitgaven
 - ook voor stabiliteit regeling (opvangen schokken)
- beperkingen procedure
 - structurele armoede
 - meer dan 1/3 CSR: geen kredietschulden
 - gevaar op hervaal

inschatting door SBM

BELEIDSOVERWEGINGEN

begeleidende maatregelen

- controle [+ “aangepaste” sanctie]
- plaats in insolventieprocedure
- doelmatigheid
 - budgetbeheer – budgetbegeleiding → automatisme?
 - is budgetbeheer betaling van vaste kosten?
 - toets: motivatie SA

BELEIDSOVERWEGINGEN

wijzigbaarheid

- flexibiliteit → i.f.v. inkomen,...
- automatisch ? (cfr. Finl.)
- invloed op looptijd?

BELEIDSOVERWEGINGEN

Communicatie

- wederzijdse informatieplicht

- gunst – transparantie

procedurele goede trouw

- keerzijde: inzicht geven in financiële situatie/stand procedure

- respect – betrokkenheid vergroten

- verstaanbaar → “op maat”

- mondeling toelichten

- jargon

- communicatietechnieken - communicatie

BELEIDSOVERWEGINGEN

non-discriminatie

- zoniet geen echte rehabilitatie
 - blanco registratie (CKP)
 - belang bereidheid tot contracteren
 - risico: herval

BELEIDSOVERWEGINGEN

kostprijs

- belang van toegankelijke procedure : lage kost
 - vertegenwoordiging, procedure, schuldbemiddelaar
 - gevaar op oneigenlijk gebruik (“remgeld”)
 - Ger.W.: schuldbemiddeling → in principe betaald door SA
- toewijzing van kosten
- FOD Economie (voorheen : Fonds ter bestrijding van de overmatige schuldenlast)
 - krimpende tussenkomst → impact op aanzuivering ?
 - financiering(swijze) & financiers + bedenkingen
- toegankelijkheid: kostprijs alleen bepalend?

BELEIDSOVERWEGINGEN

wetenschappelijke onderbouw

- observatorium
 - SAM (team “schulden”), Observatoire du crédit et de l’endettement?
 - EU?
- multiperspectivisme (voorbij het juridische kijken)
- platform
 - rol stakeholders, rol SA (ervaringsdeskundigheid)
- good practices
- awareness

DISCUSSIEPUNTEN

DISCUSSIEPUNTEN

- cruciaal: *menswaardigheid* in context van schuldsanering
 - waardigheid → echt herstel (cfr. basisbehoeften)(zelfcontrole)
 - financieel (schaarste)
 - communicatie → duidelijkheid scheppen over kader (betrokkenheid; autonomie)
 - verantwoordelijkheid geven → deel maken van herstel- en leerproces
 - kwetsbaarheid

DISCUSSIEPUNTEN

- beperkingen insolventieprocedure
 - vaardigheden
 - CSR als **leerproces**?
 - engagement bij schuldenaar, SBM

DISCUSSIEPUNTEN

- CSR gaat misschien soms voorbij aan achterliggende problematiek
 - globaal probleem
 - vorming SBM

DISCUSSIEPUNTEN

preventief - curatief

- geletterdheid en (admin.) vaardigheden
 - automatische toekenning van rechten
 - bijv. desocialekaart.be

jongeren bereiken

DISCUSSIEPUNTEN

- aangroei van schulden
 - invorderingskosten (ethiek bij invorderen)
 - komt CSR tijdig ? (initiatief enkel bij SA?)
- **alternatieve oplossingen**
 - afbakening van **doelgroep** van collectieve schuldenregeling

DISCUSSIEPUNTEN

- generatie-armoede
- maatschappelijke vraag naar **verhouding inkomsten – kosten**
 - toenemend spanningsveld bij toenemend deel van bevolking ?
 - *leefschulden*

TOT SLOT

- belang van (ook) curatieve maatregelen
- impact van overmatige schuldenlast op sociaal kapitaal
 - solidariteit en verantwoordelijkheid
 - heropname in netwerk

Prof. dr. Bertel De Groote

hoofddocent

FACULTEIT ECONOMIE EN BEDRIJFSKUNDE
VAKGROEP PUBLIEKE GOVERNANCE,
MANAGEMENT EN FINANCIËN

Ghent University

@ugent

Ghent University

E bertel.degroote@ugent.be

T +32 9 243 29 24

www.ugent.be

